

ÚJ KORSZAK AZ ONLINE VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS KORLÁTOZÁSÁBAN?

Gondolatok a Facebook Oversight Board működéséről

PONGÓ Tamás

egyetemi adjunktus (SZTE ÁJTK)

1. Bevezetés

Hang, hitelesség, biztonság, magánszféra, méltóság.² A Facebook Oversight Board (továbbiakban FOB) Charta szerint ezen értékek mentén épül fel az újonnan felállított intézmény, ami a Facebook-alapító Mark Zuckerberg szerint az amerikai Szövetségi Legfelső Bírósághoz hasonlítható.³ Számos lehetőség és veszély olvasható ki a FOB létrehozásából, mindenesetre az tagadhatatlan, hogy a Facebook több mint két milliárd aktív felhasználóval bír,⁴ két és fél milliárd posztot osztanak meg rajta naponta,⁵ és egy milliónál is több jelentés érkezik napi szinten valamely szabályzat vagy irányelv megsértése miatt.⁶ Ezek a hatalmas számok megalapozzák a létjogosultságát egy olyan szerv létrehozásának, amely túlmutat a szokásos tartalommoderáláson és jelentéstélteli rendszeren. A Facebook felismerte, hogy az online véleménynyilvánítás területén betöltött szerepét nem lehet kizárólag algoritmusokkal és virtuális jelentéstételekkel kezelni, így megalapította a FOB-t, amely kizárólag a Facebook szabályzatai, értékei és irányelvei tükrében hozza meg döntéseit. Évekkel korábban már megfogalmazódott a kérdés, hogy vajon mit fog tenni a Facebook a platformján megjelenő vélemények

¹ A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

² FOB Charta Bevezetés.

³ Ezra KLEIN: Mark Zuckerberg on Facebook's hardest year, and what comes next. <https://bit.ly/37oMi2A>

⁴ Evelyn DOUEK: Facebook's „Oversight Board:” Move Fast With Stable Infrastructure and Humility. *North Carolina Journal of Law&Technology*, vol. 21., issue 1. (2019) 37. lábjegyzet.

⁵ DOUEK i. m. 38. lábjegyzet.

⁶ DOUEK i. m. 44. lábjegyzet.

szabályozása terén?⁷ Klonick szerint 2018 januárjában Noah Feldman alkotmányjogász írt egy rövid feljegyzést arról, hogy a Facebooknak szüksége lenne egy testületre, ami megoldja a platform tartalommoderálási kérdéseit.⁸ „Feldman azonban bírt valamivel, amivel mások nem: közeli barátságban volt a Facebook COO Sheryl Sandberggel. Feldman odaadta Sandbergnek a feljegyzést, aki azt továbbította Zuckerbergnek.”⁹ Ennek a kezdeti ötletnek köszönhetjük, hogy a tartalommoderálás egy új fejezetéhez érkezünk, ahol egy piaci szereplő önálló ‘kvázi bíróságot’ hozott létre. Jelen tanulmány egy rendkívül új témát mutat be, amelyben még alig érhető el hazai vagy külföldi szakirodalom.¹⁰ A kutatás fókuszában a FOB céljának, felépítésének és hatáskörének bemutatása áll, hiszen az számos ponton mutat egyezőséget a nemzeti alkotmánybíróságok – ide értve az alkotmányértelmezési feladatot szintén ellátó amerikai Szövetségi Legfelső Bíróságot¹¹ – és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban EJEB) működésével. A legnagyobb különbség azonban, hogy míg az előző testületeket államok hozták létre a saját alkotmányos és demokratikus működésük biztosítása érdekében, addig jelen esetben egy piaci szereplő hasonló szervét vesszük górcső alá. A Facebook világra gyakorolt hatása és befolyása folytán alapvetően örömtelinek is nevezhető a FOB megalapítása, ám számos kérdést felvet, ha egy olyan piaci szereplő alapít meg egy kvázi bírósági szervet, aki saját virtuális világot épít Horizon néven,¹² valamint önálló valutával rendelkezik (libra).¹³ Mindenesetre a FOB felépítése, valamint annak online véleménynyilvánításra gyakorolt hatása ígéretes, így annak vizsgálata már e kezdeti fázisban is szükséges.

A cikk első része röviden ismerteti a FOB Charta és Alapszabály (*Bylaws*) szerinti célját, majd megismerhetjük a kialakított struktúrát, amelyben a FOB, a Facebook és a pénzügyi irányítás céljából létrehozott alapítvány áll, a harmadik rész pedig a tagságot mutatja be. A negyedik rész a leghangsúlyosabb, hiszen itt kerülnek elemzésre az egyes

⁷ Deborah TUSSEY: Facebook: The New Town Square. *Southwestern Law Review*, vol. 44., no. 2. (2014) 387.

⁸ Kate KLONICK: The Facebook Oversight Board: Creating an Independent Institution to Adjudicate Online Free Expression. *Yale Law Journal*, vol. 129., no. 8. (2020) 2449.

⁹ KLONICK i. m. 2449.

¹⁰ Bissera ZANKOVA – Valeriy DIMITROV: Social Media Regulation: Models and Proposals. *Journalism and Mass Communication*, vol. 10., no. 2. (2020); DOUEK i. m.; SORBÁN Kinga: A videómosztóplatform-paradoxon, avagy az új európai szabályok alkalmazhatósága a globalizáció és az eltérő tagállami implementáció keresztmetszetében. *In Medias Res*, 2019/2.; Evelyn Mary ASWAD: To Protect Freedom of Expression, Why Not Steal Victory from the Jaws of Defeat? *Washington and Lee Law Review*, vol. 77., no. 2. (2020); KLONICK i. m.; Marta MARONI: Some reflections on the announced Facebook Oversight Board. Robert Schuman Centre for Advanced Studies – Centre for Media Pluralism and Media Freedom, <https://cmpf.eui.eu/some-reflections-on-the-announced-facebook-oversight-board/>; Robert GORWA: The platform governance triangle: conceptualising the informal regulation of online content. *Internet Policy Review*, vol. 8., no. 2. (2019) 9.

¹¹ KLONICK i. m. 2476.

¹² OCULUS: Horizon. <https://www.oculus.com/facebook-horizon/>

¹³ Libra. <https://libra.org/home-page-2/>; Kiran STACEY – Hannah MURPHY: How Facebook’s Libra went from world changer to just another PayPal. *Financial Times*, 2020. április 17. <https://www.ft.com/content/79376464-72b5-41fa-8f14-9f308acaf83b>

hatáskörök, a FOB, a Facebook és a felhasználók oldaláról egyaránt. A kizárt területek is megjegyzendők, hiszen a Facebook nem minden tartalmat utalt a vizsgálat tárgyává, illetve nem minden tulajdonában álló vállalkozásra terjed ki a Charta hatálya.

2. A FOB létrehozatalának célja

A FOB Charta megfogalmazásában a véleménynyilvánítás szabadsága egy alapvető jog, ám egyes véleménynyilvánítások korlátozhatják mások szabad joggyakorlását, véleményük szabad kifejtését, így egyensúlyt szükséges találni a véleménynyilvánítás és a hitelesség, biztonság, magánszféra és méltóság koordinátarendszerében.¹⁴ E tekintetben „a Facebook az európai stílusú egyensúlyozási megközelítés irányába tolódik...”¹⁵ További célként aposztrofálja a Charta a tisztességes döntéshozatali eljárást, amelynek megtestesülése a FOB.¹⁶ Ugyanakkor, ezeket nem kötelezettséggként, inkább célként (magyar alaptörvényi analógiával élve államcélként) fogalmazza meg.¹⁷ Fontos elemként jelenik meg a transzparencia és a döntések nyilvános indokolása, ami a Facebook esetében eddig zárt körben történt.¹⁸

A fentebbi, a Chartába foglalt célok mellett megállapítható, hogy a Facebook¹⁹ a FOB felállításával a tartalommoderálást is tovább kívánta fejleszteni, mivel felismerte, hogy egyes témakörökben, mint pl. a bullying (magyar terminológiával élve megfélemlítés),²⁰ vagy a gyűlöletbeszéd, a kontextus nélküli, gyors, humán vagy mesterséges intelligencia általi moderálás nem elegendő,²¹ valamint nem alakít ki általános irányelveket és nem nyújt indokolást a döntéseiről.²² Douek szerint a tartalommoderálás vonatkozásában négy elemben fogalmazhatóak meg a Facebook szándékai: „(1) a tartalommoderálás legitimációval való felruházása, a felhasználói kapcsolatok segítése; (2) a további, kiterjedtebb kormányzati szabályozás elkerülése és iránymutatás adása; (3) a vitás kérdések eldöntésének kiszervezése a cégtől különálló szervhez; (4) a jelenlegi standardok hatékonyabb kikényszerítésének elősegítése.”²³

A Charta minősül az elsődleges dokumentumnak, ami inkább iránymutató, és az Alapszabály foglalja magában a részleteket. Az Alapszabály a Chartában rögzített célokat megismétli, ám fontos kitételként rögzíti, hogy a két dokumentum közötti ütközés esetén a Charta bír elsőbbséggel, viszont a FOB célját közösen jelölik ki.²⁴

¹⁴ FOB Charta Bevezetés.

¹⁵ Quirin WEINZIERTL: Difficult Times Ahead for the Facebook „Supreme Court”. *Verfassungsblog*, 2019. <https://verfassungsblog.de/difficult-times-ahead-for-the-facebook-supreme-court/>

¹⁶ FOB Charta Bevezetés.

¹⁷ KLONICK i. m. 2478.

¹⁸ DOUEK i. m. 66–73.; KLONICK i. m. 2418.

¹⁹ Facebook alatt az Instagramot is érteni kell a Charta rendelkezése szerint.

²⁰ TUSSEY i. m. 386.

²¹ DOUEK i. m. 13.

²² DOUEK i. m. 15.

²³ DOUEK i. m. 17.

²⁴ Alapszabály Bevezetés.

Weinzierl szerint a Charta, valamint a frissített közösségi standardok közösen alkotják a Facebook „Bill of Rights”-t.²⁵ E cél elérése érdekében az Alapszabály már a bevezető részben rögzíti, hogy a Facebooktól elkülönült vagyonnal rendelkező Oversight Board Alapítvány (a továbbiakban: Alapítvány) és az Oversight Board Limited Liability Company (a magyar Kft.-nek megfeleltethető jogi személy, továbbiakban LLC) biztosítja a Chartában is kiemelt független döntéshozatalt.

Összefoglalóan kijelenthető, hogy a Facebook napjaink botrányaira (például Cambridge Analytica vagy a christchurchi mérszárás)²⁶ egy olyan választ kívánt adni, ami a transzparencia és megismerhető döntéshozatal eszközével kívánja növelni a cég iránti bizalmat.²⁷ A jogtudomány számára is értékes tapasztalatokat hozhat a FOB megalapítása, hiszen az online véleménynyilvánítás korlátainak megállapítása, az egyes alkotmányos jogok ütközésének feloldása eddig tipikusan bírósági vagy alkotmánybírói feladat volt (modelltől függően), ám most mindezt egy piaci szereplő által felállított testület végzi a saját oldala vonatkozásában. Természetesen a jelentéstétel vagy a moderáció alkotmányjogi vizsgálata nem újkeletű jelenség, hiszen arról mind a magyar Alkotmánybíróság,²⁸ mind az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagykamara hozott már kulcsfontosságú döntéseket.²⁹ Ugyanakkor a Facebook, méretéből és piaci szerepéből fakadóan, kvázi alkotmánybíráskodási hatáskörrel ruházott fel egy általa megalkotott szervet. Noha, külön kiemeli, hogy a FOB egyetlen döntése sem mehet szembe a helyi jogszabályokkal az online véleménynyilvánítás területén, de a FOB felépítése és szerepe mindenképpen egy (alkotmány)bírósághoz igen közel álló szervezeti forma. Másik megközelítésből: a testület munkássága hasonlóságot mutat a választottbíráskodás egyes elemeivel, mivel gyors, rugalmas és magánjogi ügyekben jár el, nemzetközi környezetben, azonban hiányzik a két legfontosabb választottbírói elem, mégpedig a bírák kiválasztásának szabadsága,³⁰ valamint a testület döntéseinek bíróság általi elfogadása.³¹ Jelen tanulmánynak nem célja e feltevés további elemzése, ám a tudomány oldaláról már megfogalmazódott e kérdés.³²

3. A FOB felépítése

A FOB működését egy hármas relációban szükséges elképzelni, amelynek tagjai a Facebook, az Alapítvány és a FOB.³³ A FOB szemszögéből vizsgálva a kapcsolatot, a Facebook szerződéses kapcsolatban áll a testülettel, míg az Alapítvány felelős a FOB

²⁵ WEINZIERL i. m. 3.

²⁶ KLONICK i. m. 2442.

²⁷ Ld. KLONICK i. m. 2426.

²⁸ 19/2014. (V.30.) Ab. hat.

²⁹ Case of Delfi AS v. Estonia (Application no. 64569/09)

³⁰ ZANKOVA–DIMITROV i. m. 83.

³¹ WEINZIERL i. m. 4.

³² WEINZIERL i. m. 4.

³³ Ld. ZANKOVA–DIMITROV i. m. 82.

pénzügyeiért és az igazgatásáért.³⁴ Az Alapítvány pénzügyi háttérét pedig a Facebook biztosítja, aki első lépésként hat évre elegendő anyagi forrást (százharminc millió dollár)³⁵ biztosított a rendszer működtetésére.³⁶ A FOB javasolhat tagokat az Alapítványba történő kinevezésre.

Az Alapítvány felelőssége biztosítani az irányítást és az elszámoltathatóságot. Miként az előbb említésre került, a Facebook biztosítja az erőforrásokat, valamint ő nevezi ki az Alapítvány tagjait is. Legalább három és legfeljebb tizenegy tagú az Alapítvány, amelyből egy főt a Facebook választ ki, mint vállalati tag.³⁷ A FOB évente jelentést készít a munkájáról, az Alapítvány pedig jóváhagyja az éves költségvetést, valamint kinevezi és felmenti a FOB tagjait.³⁸ A tagok függetlenségének kérdésében is kulcsszerep jut az Alapítványnak, hiszen amellett, hogy a fent említettek szerint ő nevezi ki és menti fel a FOB tagjait, negyedévente jelentést kap a tagsági bizottságtól, amely alapján eldönti, hogy az adott tag megfelelően teljesítette-e a szerződésben vállalt kötelezettségeit, s ezáltal kifizethető-e.³⁹ Továbbá – a társelnökök javaslatára – az adminisztráció felülvizsgálhatja, hogy az adott tag munkamennyisége arányban áll-e a számára megállapított fizetéssel. E felülvizsgálat eredményéről jelentést küld az Alapítványnak, aki szintén dönt e kérdésben. Mindezek fényében megkérdőjelezhető, hogy a tagok mennyire lesznek függetlenek, ha a munkájuk negyedévente felülvizsgálatra kerül, s ennek eredményeként kapják meg a munkájukért járó anyagi ellentételezést. E rendszer nem biztosít kellő anyagi függetlenséget, hiszen az elért teljesítményhez köti az ellentételezést, noha a bírói függetlenség egyik alapköve a gazdasági függetlenség, ami a pártatlanságot hivatott biztosítani, s a FOB, mint az fentebb említésre került, egy kvázi (alkotmány)bírói testületként való működés céljából alakult. A Facebook maga is a függetlenséget és a szakmaiságot várja el a testülettől,⁴⁰ ám ezen elvárással nincs összhangban a függetlenség gazdasági oldala. Minderre természetesen a gyakorlat fog választ nyújtani, azonban a tagok függetlensége terén komoly aggályokat fedezhetünk fel.

További jogos kérdésként merülhet fel, hogy a struktúra alapján a Facebook közvetlenül ugyan nem irányítja a FOB-t, így biztosítva annak függetlenségét (legalábbis a következő hat évig), azonban a működéséhez szükséges anyagi háttér egyéb forrásból való megteremtése nem látható.⁴¹ Következésképp, ha a Facebook úgy dönt, hogy nem elégedett a FOB munkájával, akkor nem nyújt további pénzügyi támogatást az Alapítványnak, így ellehetetlenül a FOB is. Jelen tanulmány megszületésének időpontjában sem a Charta, sem az Alapszabály nem rendelkezik egyéb bevételi forrásról az Alapítvány tekintetében, viszont az Alapítvány alapító okirata szerint létrehozhat cégeket,

³⁴ Charta 5. cikk 1 bekezdés.

³⁵ KLONICK i. m. 2467.

³⁶ Alapszabály 2. cikk 1.3.1 bekezdés.

³⁷ Alapszabály 4. cikk 1.2 bekezdés.

³⁸ Charta 5. cikk 2 bekezdés.

³⁹ Alapszabály 1. cikk 1.4.3.

⁴⁰ Alapszabály 1. cikk 1.4.4.

⁴¹ ZANKOVA–DIMITROV i. m. 83.

vásárolhat kötvényeket, részvényeket, pénzpiaci alapokat vagy részesedést más állami vagy magán befektetési cégekben stb.⁴² Érdekes hipotetikus kérdésként merülhet fel, hogy e hatásköre keretében vásárolhat-e Facebook részvényeket, akár olyan mértékben, ami már a Facebook döntéshozatalában való részvételt is lehetővé teszi? Mindez természetesen nem életszerű, de a jog szempontjából fennáll annak lehetősége, hogy a létrehozott szervezet ily módon szerezzen befolyást az őt létrehozó cégben.

Az Alapszabály az Alapítvány felelősségi körébe vonja továbbá az Alapítvány befektetési stratégiájának fejlesztését, jóváhagyását és végrehajtását, valamint a javak elosztását. Ám a rendelkezés következő fordulata szerint az alapítvány kérelmezhet a Facebooktól további forrásokat a folyamatban lévő műveletekhez.⁴³ Összefüggésben értelmezve az Alapszabály ezen részét, felmerül a kérdés, miszerint az Alapítvány fog-e önálló gazdasági tevékenységet folytatni, s ha igen, akkor milyen mértékben. Képes lesz-e, még inkább szándékában áll-e olyan gazdasági hátteret kiépíteni, amelynek köszönhetően akár a Facebooktól független forrásokból is fenntarthatja magát? Különösen fontos és érzékeny terület ez, hiszen saját bevétel generálása nélkül az általa irányított FOB működése, végső soron, a Facebook döntésétől függ. Ugyanakkor, ha az Alapítvány biztos, Facebooktól független forrásokra alapozza a FOB működését, akkor a testület pártatlansága, valamint a függetlenségébe vetett közbizalom növekszik,⁴⁴ amelyet egyébként számos kritika ért korábban.⁴⁵ Természetesen költői kérdés, hogy a más források nem jelentek-e majd nem kívánt befolyást a FOB munkájára.

4. A FOB tagjai és bizottságai

2019 januárjában a Facebook meghirdette a „Global Consultation” nevű programot, amelynek keretében világszinten szerveztek workshopokat és várták a jelöléseket mindenkitől a FOB tagságra.⁴⁶ A FOB hivatalos honlapja szerint nyolcvannyalc országban hatszázötven ember vett részt, huszonkét kerekasztalbeszélgetést, kétszázötven négyesemközti megbeszélést tartottak, és ezerkétszáz nyilvános javaslattétel érkezett, amikből végül kiválasztották a FOB jelenlegi tagjait.⁴⁷ Ezt a folyamatot a Facebook által kijelölt „Governance Team” látta el, s a teljes folyamatról átfogó képet nyújt Klonick tanulmánya, aki interjúkat készített a Governance Team tagjaival.⁴⁸ Ennek eredményeként megszületett a Charta, ami alkotmányi jellegű dokumentumként fektette le a

⁴² Trust Agreement (alapítvány alapító okirat) 4.2 bekezdés.

⁴³ Alapszabály 4. cikk 2.2.1 bekezdés.

⁴⁴ WEINZIERL i. m. 5.

⁴⁵ Laurie CLARKE: The 'real' oversight board: 'It's about increasing pressure on Facebook to act'. <https://bit.ly/37vjg0W>

⁴⁶ KLONICK i. m. 2451.

⁴⁷ Kezdőlap, <https://www.oversightboard.com/>

⁴⁸ KLONICK i. m. 2452–2457.

FOB alapjait.⁴⁹ Végül 2019 szeptemberében elfogadták a Charta végleges szövegét, s 2020-ban megkezdődött a tagok hivatalos bemutatása.⁵⁰

A Charta és az Alapszabály is rögzíti, hogy a tagok legfontosabb feladata a semleges és pártatlan döntéshozatal.⁵¹ Az Alapszabály szövege annyival egészíti ezt ki, hogy a fentebb említett Alapítvány által létrehozott LLC igazgatja a FOB-t, amelyben tisztségviselők és bizottságok látják majd el a jövőbeni feladatokat. A tagok általános létszámát a Charta rögzíti, ám a tisztségviselők és az egyes bizottságok összetételét már kizárólag az Alapszabály tartalmazza. Legalább tizenegy taggal bír a FOB, ám a teljes létszáma nincs pontosan meghatározva, csak annyit rögzít a Charta, hogy negyven körüli tag várható, ám e létszám szükség szerint növelhető vagy csökkenthető.⁵² A tagok megbízatása három évre szól és kétszer meghosszabbítható. E ponton ismét szükséges megemlíteni a függetlenség kérdését, hiszen a fentebb leírtak szerint a tagok teljesítményét negyedévente értékeli az Alapítvány, s dönt arról, hogy jogosultak-e a szerződésben foglalt fizetésükre. Mindezek értelmében nem csak a negyedévente történő értékelés helyez nyomást a tagokra, hanem az újraválasztásuk iránti törekvés is. Ebből kifolyólag megállapítható, hogy valójában a tagság függetlenségét biztosító garanciarendszer nem biztosítja kellő mértékben a pártatlanságot és függetlenséget a tagok számára.

A FOB összetételekora a Facebook figyelemmel volt arra, hogy a világ minden tájáról, különböző nemű és szakértelemmel rendelkező személyeket kérjen fel. A tagok között találunk egyetemi oktatókat, újságírókat, Nobel-békedíjast, Dánia korábbi miniszterelnökét és civil szervezetek vezetőit.⁵³ Az egyetlen magyar tag Sajó András, a Central European University professzora, az Emberi Jogok Európai Bíróságának korábbi bírója és alelnöke.⁵⁴

Belső szervezeti struktúra szempontjából az Alapszabály szerint legalább három társelnök látja el a szervezeti irányítást (jelenleg már négy társelnök van), ami klaszszikus elnöki jogosítványokat jelent. Az ülések összehívása, azok napirendjének meghatározása, éves költségvetés kialakítása és munkáltatói jogkörök gyakorlása stb. a társelnökök feladata. Az első társelnököket a Facebook választotta ki, ám a további társelnököket maguk közül választják a tagok, viszont csak az Alapítvány tagjainak jóváhagyásával nyerhető el a pozíció.⁵⁵ A pozíció megszűnhet lemondással, vagy a tagok kétharmadának szavazata általi visszahívással, de az Alapítvány jóváhagyása ehhez is szükséges.

⁴⁹ KLONICK i. m. 2457–2458.

⁵⁰ Kezdőlap, <https://www.oversightboard.com/>

⁵¹ Charta 1. cikk 1. bekezdés, Alapszabály 1. cikk 1. bekezdés.

⁵² Uo.

⁵³ Meet the Board, <https://www.oversightboard.com/meet-the-board/>

⁵⁴ HVG: Papíron jól mutat, de nagy kérdés, mire lesz elég a Facebook most megalakult „legfelsőbb bírósága”. <https://bit.ly/3g1eoEE>; BOLCSÓ Dániel: Felállt a Facebook legfelsőbb bírósága, magyar tag is van benne. <https://bit.ly/3lsMwul>

⁵⁵ Alapszabály 1. cikk 1.1.2 bekezdés.

A tagok mellett két bizottság felállításáról is rendelkezik az Alapszabály: (i) a tagsá-
gért felelős bizottságról és (ii) az ügyek kiválasztásáért felelős bizottságról.

A tagsággért felelős bizottság legfontosabb feladata további FOB-tagok toborzása és
a felvételi eljárás lefolytatása. Természetesen az egyes tagsági jogviszonyok meghosz-
szabbítása, illetve a hivatalból való elmozdítás eljárásainak kimunkálása is e bizottság
feladata. További hatásköre a be nem töltött pozíciókra megfelelő szakértelemmel ren-
delkező tagok kiválasztása,⁵⁶ figyelemmel az Alapszabályban foglalt földrajzi feltételre
is.⁵⁷ Röviden összefoglalva: e bizottság felelős a sokszínű és széleskörű szakértelemmel
rendelkező FOB-tagság kialakításáért és folyamatos fenntartásáért.

Az ügyek kiválasztásáért felelős bizottság háromhónapos rotációs rendszerben fog
működni, amelynek keretében kiválasztásra kerülnek azon ügyek, amelyeket a FOB
megtárgyal, valamint rögzítésre kerülnek a kiválasztási szempontok is.⁵⁸ Tekintettel
arra, hogy a testület csak 2020. október 22-én kezdte meg működését,⁵⁹ és még nem
született egyetlen döntés sem, így pontos következtetéseket nem lehet levonni, azonban
várhatóan e bizottság kulcsfontosságú szereppel bír majd az eljárásban, hiszen az általa
megállapított kritériumok szolgálnak szűrőként az eset érdemi megvizsgálása előtt.
Analogiaként említhető a magyar Alkotmánybíróság alkotmányjogi panaszok befoga-
dásával kapcsolatos gyakorlata, miszerint a testület által kimunkált formai és tartalmi
követelmények teljesülése esetén vizsgálható érdemben az adott panasz. E feladatkör a
FOB vonatkozásában, az Alapszabály alapján, e bizottságra hárul.

Az ügyek kiválasztásáért felelős bizottság által meghatározott feltételek teljesülése
esetén az ügyet a FOB érdemben megvizsgálja. Az egyes FOB-tagok kötelesek meg-
fontolni, felülvizsgálni és eldönteni az egyes ügyeket, s azt írásba foglalni. Mindemel-
lett képzésen kell részt venniük, ahol a Facebook értékei és Alapszabálya mellett a határ-
idők, a magatartási szabályok betartása és az egyes üléseken való részvétel.⁶⁰ Bármely
tag a társelnökökhöz vagy az igazgatóhoz címzett írásbeli nyilatkozattal lemondhat,
hatvan napos határidővel.⁶¹ Egy tagot csak akkor lehet elmozdítani, ha megszegte a
magatartási kódexet, de az ügyekben hozott döntései miatt nem mozdítható el.⁶² Ezen
elemek biztosítják ugyan a szakmai függetlenséget a tagok számára, de a korábban
említett gazdasági függetlenségi aggályokat nem tüntetik el.

⁵⁶ Alapszabály 1. cikk 1.2.2 bekezdés.

⁵⁷ Alapszabály 1. cikk 1.4.1 bekezdés.

⁵⁸ Alapszabály 1. cikk 1.2.1 bekezdés.

⁵⁹ Oversight Board Hírek: The Oversight Board is now accepting cases, <https://www.oversightboard.com/news/>

⁶⁰ Alapszabály 1. cikk 1.4.4 bekezdés.

⁶¹ Alapszabály 1. cikk 1.4.5 bekezdés.

⁶² Alapszabály 4. cikk 2.1.2 bekezdés.

5. Az FOB hatáskörei és az eljárásra jogosultak köre

Fentebb röviden bemutatásra került, hogy mi a testület célja, valamint milyen tagokkal kívánja ezt megvalósítani a Facebook. Ugyanakkor az egyik legfontosabb kérdéskör, hogy milyen hatáskörrel bír a testület. A Charta a következőkben foglalja össze a FOB hatásköreit:

- „1. kérelmezi a Facebooktól, hogy a döntéséhez szükséges információkat időben és átlátható módon biztosítsa számára;
 2. a Facebook értékeinek fényében értelmezi a Facebook közösségi alapelvek (Community Standards) és más releváns szabályzatát (együttesen tartalomra vonatkozó szabályzatok);
 3. utasítja a Facebookot, hogy eltávolítsa-e a bejegyzést vagy sem;
 4. utasítja a Facebookot, hogy változtasson meg vagy hagyjon jóvá egy olyan megjelölést, bejelentést, amely felügyeleti kimenethez vezetett;
 5. gyors, írásos indokolást nyújtson a döntéseiről.
- Továbbá, szabállyal kapcsolatos iránymutatást nyújthat a Facebook tartalomra vonatkozó szabályzatai vonatkozásában, egy döntése vagy a Facebook kérése alapján. Jelen Chartában kifejezetten meghatározott hatáskörökön kívül további hatáskörrel nem rendelkezik.”⁶³

Mindezek fényében egyértelmű, hogy a FOB egy (alkotmány)bírószági jellegű testület, amely rendkívül hasonlít mind az egyes nemzeti alkotmánybírószágok, mind az EJEB működéséhez. Míg az alkotmánybírószágok a nemzeti alkotmányokat értelmezik autentikus módon, az EJEB pedig az Emberi Jogok Európai Egyezményét, úgy a FOB a Facebook közösségi alapelveit és a tartalomra vonatkozó szabályzatokat. Az Alapszabály alapján a Facebook köteles végrehajtani a FOB döntéseit, amennyiben azok nem szabályzatalkotási iránymutatások,⁶⁴ hanem utasítások,⁶⁵ valamint nem sértik meg az adott állam jogát.⁶⁶ Mindez analógiát mutat az alkotmánybírószági döntések *erga omnes* hatályával,⁶⁷ valamint az EJEB döntéseinek tagállamok általi elismerésével. Továbbá, ha a FOB utasítja a Facebookot, hogy egy adott tartalmat távolítsa el, vagy tegye láthatóvá, arra hét napja van a cégnek.⁶⁸ Mindemellett a Facebook vállalja, hogy az azonos tartalmú, hasonló kontextusban megjelenő tartalmakat is felkutatja.

A szabályzatokra vonatkozó iránymutatás tekintetében nyilvános választ nyújt a Facebook az iránymutatás kézhezvételétől számított 30 napon belül.⁶⁹ Ugyanakkor kérdéses, hogy a testület képes lesz-e megbirkózni a potenciális ügyteherrel. „2019

⁶³ Charta 1. cikk 4. bekezdés.

⁶⁴ Ezeket ajánlásként kezeli a Facebook. Alapszabály 2. cikk 2.3 bekezdés.

⁶⁵ Charta 4. cikk, Alapszabály 1. cikk 2.3 bekezdés.

⁶⁶ Alapszabály 2. cikk 2.3 bekezdés.

⁶⁷ KLONICK i. m. 2483.

⁶⁸ Alapszabály 1. cikk 2.3.1 bekezdés.

⁶⁹ Alapszabály 2. cikk 2.3.2 bekezdés.

második és harmadik negyedében 30.8 millió tartalom maradt elérhetetlen a platformon, jelentéstétel után, [...] ami napi szinten 170.000 tartalmat jelent [...]. Ennek egy százaléka is napi 1700 esetet jelentene a testületnek”,⁷⁰ amiből igen nehéz lesz kiválasztani a jelentős és bonyolult ügyeket, lásd alább.

A FOB hatásköreinek tisztázását követően fontos megvizsgálni, hogy kik fordulhatnak az FOB-hoz, azaz milyen módon kerülhet egy ügy a fentebb említett esetek kiválasztásáért felelős bizottság útján a testület elé. A Charta rendelkezései szerint erre két módon van lehetőség. Egyik esetben maga a Facebook fordul ilyen kérelemmel a FOB felé, míg a másik mód, ha a közösségi média bármely felhasználója már jelentett egy tartalmat, amiről a Facebook döntést hozott.⁷¹ Az első esetben a Facebook akkor utal egy ügyet közvetlenül a FOB elé, ha az jelentős és bonyolult. Az Alapszabály pontosan meghatározza e két jellemzőt, miszerint

„[j]elentősnek minősül egy tartalom, ha az offline világban fejt ki hatását, valamint olyan esetek, amelyek súlyosak, nagy volumenűek és/vagy fontosak a közéleti diskurzus szempontjából. Bonyolultnak minősül azon tartalom, amely kérdéseket vet fel jelenlegi szabályzatok vagy azok végrehajtása vonatkozásában, s erős érvek állnak mindkét oldalon a tekintetben, hogy a vizsgálat alatt álló tartalmat eltávolítsák vagy elérhetővé tegyék.”⁷²

A második esetben csak a tartalom eredeti bejegyzője vagy azon személy, aki a tartalmat korábban vizsgálatra jelentette a Facebooknak, fordulhat a FOB-hoz felülvizsgálat céljából, valamint aktív Facebook- vagy Instagram-fiókkal is rendelkeznie kell.⁷³ Megjegyzendő, hogy első lépésként a Facebook jogorvoslati lehetőségét kell kimerítenie,⁷⁴ s ha ezzel nem ért egyet és az ügy a FOB hatáskörébe tartozik (amiről a Facebook tájékoztatást nyújt), úgy a döntés kézhezvételétől számított 15 napon belül a FOB-hoz fordulhat.⁷⁵ Noha a testület munkanyelve az angol, minden felhasználó a saját nyelvén nyújthatja be a panaszt, amit később lefordítanak angolra.⁷⁶ A FOB mindkét esetben maga dönti el, hogy mely ügyeket fogadja be érdemi döntésre, azonban ha büntetőjogi felelősség megállapítása valószínűsíthető, úgy sosem indít eljárást. Az esetek kiválasztásáért felelős bizottság feladata a befogadási eljárás kimunkálása, lásd alább. Minden egyéb esetben a döntés alapjául a Facebook tartalomra vonatkozó szabályzatai és értékei szolgálnak.

A precedensjog szerepe meghatározó lesz, mivel a Charta külön hangsúlyozza, hogy a korábbi FOB döntések precedens értékkel bírnak, különösen, ha a tényállás

⁷⁰ KLONICK i. m. 2490.

⁷¹ Charta 2. cikk 1. bekezdés, Alapszabály 3. cikk 1. bekezdés; ZANKOVA–DIMITROV i. m. 82.

⁷² Alapszabály 2. cikk 2.1.1 bekezdés.

⁷³ Alapszabály 3. cikk 1.1 bekezdés.

⁷⁴ Jelentéstétel a platformon, amely során mesterséges intelligencia és/vagy humán erőforrás értékeli, hogy az adott tartalmat el kell-e távolítani vagy sem.

⁷⁵ Alapszabály 3. cikk 1. bekezdés.

⁷⁶ Alapszabály 1. cikk 4.3 bekezdés.

és a releváns szabályzatok hasonlóak. E tekintetben szintén hasonlóság mutatható ki a nemzeti alkotmánybíróságok és az EJEB joggyakorlatához, hiszen az adott alkotmány vagy egyezmény szövegének értelmezése mentén kialakított joganyag koherens rendszerré alakult az évtizedek alatt. A Charta megfogalmazásából az olvasható ki, hogy ehhez hasonló jogfejlődést tűzött ki célként a Facebook.⁷⁷ Ugyanakkor, az alkotmánybíróságok és az EJEB gyakorlatától eltérően, a FOB-nak nem lesznek évei egy adott ügy eldöntésére, mivel az Alapszabály kilencven napos határidőt tűz az eset elbírálására.⁷⁸ Viszonylag szoros határidőnek tekinthető, hiszen az ügy előbb az esetek kiválasztásáért felelős bizottság elé kerül, aki az előre meghatározott kritériumok megvizsgálását követően továbbítja az ügyet egy öttagú tanács elé, amelyben minden tag véletlenszerűen került kiválasztásra a FOB-ból, arra figyelemmel, hogy egy tanácstagnak azon régióból kell származnia, ahonnan az ügy ered.⁷⁹ Továbbá eltérés az alkotmánybírósági és EJEB gyakorlatoktól, hogy a tanácstagok nevét nem hozzák nyilvánosságra még a végső döntésben sem, a biztonságukra hivatkozva. Noha érthető ez a szempont, mégis érdekes, hogy a transzparencia és a nyilvános indokolások hangsúlyozása ellenére továbbra sem ismerhető meg az, hogy mely tagok döntésén múlt az adott ügy kimenetele (a Facebook eddig sem hozta nyilvánosságra, hogy milyen érvek mentén távolított el vagy éppen hagyott elérhetőnek az oldalon egy adott tartalmat), így e tekintetben a biztonság és transzparencia kollíziójából előbbi kerül ki győztesen. Az esetek elbírálásának folyamatában lehetőség lesz külső szakértőket felkérni, majd az öttagú tanács minden esetben egy döntéstervezet készít, amelyben a párhuzamos és különvéleményeket is fel kell tüntetni, ám a végső döntést minden ügyben a teljes ülés hozza majd meg.⁸⁰ A Charta szerint a tanácsok konszenzus alapján döntenek, ám ennek sikertelensége esetén a tanácstagok többsége szükséges a tervezet elfogadásához. Habár az angol terminológiában használatos egyhangúlag (*unanimously*) kifejezést nem használja a Charta szövege, az öttagú tanácsok konszenzusra való törekvéséből az olvasható ki, hogy az egyhangúságot támogatja, ám gyakorlati szempontokat figyelembe véve, valamint a teljes ügyintézésre rendelkezésre álló 90 napos határidőre tekintettel, a többségi döntési elvet is elfogadja.⁸¹ A tanács tervezett döntését követő teljes FOB általi döntés szerint a vizsgált tartalmat elérhetővé kell tenni a közösségi média oldalon vagy el kell onnan távolítani, illetve azt a megjelölést, bejelentést, ami a felületei kimenethez vezetett, jóvá kell hagyni vagy meg kell változtatni.⁸²

A fentebb bemutatott általános eljárás mellett a Charta különleges eljárási formákat is lehetővé tesz, így a (i) megismételt vizsgálat, (ii) a gyorsított eljárás, (iii) a szabállyal kapcsolatos iránymutatás kérése.

⁷⁷ ZANKOVA–DIMITROV i. m. 83.

⁷⁸ Alapszabály 1. cikk 3.1 bekezdés.

⁷⁹ Alapszabály 1. cikk 3.1.3 bekezdés.

⁸⁰ Alapszabály 1. cikk 3.1.7, 3.1.8 bekezdés.

⁸¹ Charta 3. cikk 4 bekezdés.

⁸² Charta 3. cikk 5 bekezdés.

- (i) Megismételt vizsgálatot a FOB tagok többsége kérhet, ha a tanács eléjük terjesztett döntéstervezetével nem ért egyet. Ilyen esetben új tanácsot kell összehívni és gyorsított eljárást lefolytatni.⁸³
- (ii) Gyorsított eljárást kivételes esetekben lehet majd lefolytatni, amennyiben az adott tartalom sürgős offline életbeli következményekkel jár. A Facebook utalja az ügyet a FOB elé, akik azt befogadják és a lehető legyorsabban eldöntik,⁸⁴ de legfeljebb 30 napon belül.⁸⁵ Továbbá, az előbbi különleges eljárás alapján, a megismételt vizsgálat esetén is így jár el az újonnan összeállított tanács.
- (iii) A Facebook, minden függőben lévő ügytől függetlenül iránymutatást kérhet egy szabályzat vonatkozásában a FOB-tól. Ezen eljárás keretében a Facebook kérheti egy korábbi döntés tisztázását, vagy egy tervezett tartalomra vonatkozó szabályzat módosítása kapcsán kérhet iránymutatást. Kiemelendő, hogy mindkét esetben tanácsadó jellegű a FOB hatásköre,⁸⁶ valamint szabadon eldöntheti, hogy befogadja-e a kérelmet vagy sem.⁸⁷

Végezetül az Alapszabály rendelkezik azon esetkörökről is, amelyek tekintetében nincs hatásköre eljárni a FOB-nak. Három csoportba sorolja őket: (i) tartalom típusok, (ii) döntési típusok; (iii) szolgáltatások.

- (i) Tartalom típusok alatt kizárja a testület eljárását az alábbi tartalmak esetén: marketplace-n (Facebook piactérnek fordítható, ahol ingatlanok, gépjárművek, termékek kerülnek meghirdetésre és eladásra a felhasználók által), az adománygyűjtő rendezvényeken (*fundraiser*), a Facebook randi oldalon üzenetek és spam-ek. Ugyanakkor a bejegyzések, fényképek, videók és kommentek

⁸³ Charta 3. cikk 7.1 bekezdés.

⁸⁴ Charta 3. cikk 7.2 bekezdés.

⁸⁵ Alapszabály 2. cikk 2.1.2 bekezdés.

⁸⁶ Charta 3. cikk 7.3 bekezdés.

⁸⁷ Alapszabály 2. cikk 2.1.3 bekezdés.

a vizsgálat tárgyát képezhetik. Sőt, a jövőben a csoportok,⁸⁸ oldalak,⁸⁹ profilok,⁹⁰ események⁹¹ és hirdetések⁹² is a hatáskörébe tartoznak majd.⁹³

- (ii) A második csoport keretében azon jelentéstételek esetén, amelyek szellemi tulajdonnal kapcsolatos kérdést érintenek, vagy jogi kötelezettségnek kell eleget tennie a Facebooknak, a FOB-nak nincs hatásköre. A Charta 7. cikke deklarálja továbbá, hogy sem a Chartát magát, sem a többi dokumentumot nem lehet akként értelmezni, hogy az jogszabálysértést eredményezzen a Facebook, a Trust, a FOB vagy bármely más szerve által.⁹⁴ Továbbá a FOB létrehozatalának célja az online véleménynyilvánítás kiteljesedésének biztosítása, így érthető, hogy sem büntetőjogi, sem szellemi alkotások joga ügyekben nem bír döntési kompetenciával. Amennyiben az adott tartalom már blokkolásra került egy érvényes jogellenességre felhívó jelentés által, a FOB nem járhat el. Büntetőjogi tekintetben, ha az adott tartalom bűncselekmény a tartalomhoz köthető terület joga alapján, azaz a bejegyzést tevő fél és/vagy a jelentést tevő fél országa szerint, úgy nem járhat el a testület. Érdekes kérdésként merül fel, hogy annak eldöntése, hogy egy adott ország joga szerint a bejegyzés bűncselekménynek minősül-e, az már önmagában egy jogi értékelés, ami feltételezi, hogy büntetőjogi szempontrendszer szerinti elemzést végez a FOB, amit éppen el kíván kerülni. Vélhetően a FOB esetek kiválasztásáért felelős bizottság által kimunkálандó befogadási eljárás megoldást fog kínálni e problémára. Fontos kizáró feltétel, hogy abban az esetben sem járhat el a FOB, ha a rá irányadó Facebook-szabályzatok és értékek alapján az adott tartalom ugyan megjeleníthető lenne a közösségi média felületén, de e megengedő döntés következményeként a Facebook vagy az alkalmazottai, az ügyintézők vagy bármely

⁸⁸ A csoportok kis létszámú kommunikációra és azonos érdeklődési körű emberek véleményének megosztására létrehozott online közösségek. Létrehozatalukkor el lehet dönteni, hogy mindenki számára nyitott az adott csoport, vagy egy adminisztrátor jóváhagyja a csoporthoz való csatlakozást, mielőtt valaki taggá válik, illetve olyan csoport is alakítható, ami teljesen zárt és csak meghívás útján lehet tagságot szerezni. Facebook Tips: What's the Difference between a Facebook Page and Group. <https://bit.ly/3luRqXT>

⁸⁹ A Facebook-oldal egy hiteles és nyilvános jelenlétet tesz lehetővé közszereplőknek, cégeknek, szervezeteknek a Facebookon. Alapértelmezett beállításként ezen oldalak mindenki által láthatóak, bárki követheti őket és láthatja az általuk megosztott tartalmakat. Facebook Tips: What's the Difference between a Facebook Page and Group. <https://bit.ly/39yCmGh>

⁹⁰ „A profil olyan hely a Facebookon, amelyen különböző információkat oszthatasz meg magadról, például az érdeklődési köreidet, fényképeket, videókat, a jelenlegi városodat vagy a szülővárosodat.” Facebook: Mi a különbség a profil, az oldal és a csoport között a Facebookon? <https://www.facebook.com/help/337881706729661>

⁹¹ „A Facebook-esemény egy naptár-alapú forrás, amelynek segítségével felhasználókat értesíthetünk közlegő rendezvényeizkről. Eseményt bárki létrehozhat, s azok lehetnek nyilvánosak vagy zártak. Margaret ROUSE: Facebook event. <https://whatis.techtarget.com/definition/Facebook-event>

⁹² A Facebook-hirdetés vállalkozás, termék vagy szolgáltatás üzleti alapú népszerűsítésére szolgáló platform a Facebookon belül. Számos, különböző hirdetéstípus áll rendelkezésre, az elérni kívánt cél függvényében. Facebook Üzleti Sűgőközpont, <https://bit.ly/2VnRI8m>

⁹³ Alapszabály 3. cikk 1.1.2 bekezdés.

⁹⁴ Charta 7. cikk.

- FOB-tag büntetőjogi felelősséggel tartozna az adott ország joga szerint.⁹⁵ E rendelkezés gyakorlati megvalósulása úgy képzelhető el, hogy a folyamatban lévő ügy vizsgálata során a tanács észleli, hogy a hatáskör hiánya áll fenn, s az illetékes hatóságokat értesíti. Azonban sem a Charta, sem az Alapszabály nem rendezi ennek menetét, viszont a fentebbiek alapján a FOB megalkothat minden szükséges eljárásrendet, ami a munkájához szükséges, így valószínűsíthető, hogy a jövőben megalkotandó protokollok rendezni fogják e kérdéskört.
- (iii) A szolgáltatások keretében kizárja a Facebook tulajdonában álló egyes szolgáltatásokat, mint a WhatsApp, Messenger, Instagram Direct és az Oculus.⁹⁶ Mindez már a Charta és az Alapszabály hatályát megfogalmazó rendelkezésekből is kitűnik (lásd fent), hiszen kizárólag a Facebook és az Instagram felületekre korlátozódik a hatáskör. Nyilvánvalóan ez kérdéseket vet fel, hiszen az egyes szolgáltatásokon keresztül is el tud jutni ugyanaz a káros tartalom megszámlálhatatlan emberhez, s azonos hatást képes kifejteni, mint a Facebook vagy Instagram oldalakon tett bejegyzés. Elegendő csak az amerikai cyberbullying esetekre gondolni, ahol zárt csoportban zajlott a cselekmény, s arra később hívták csak fel az iskola figyelmét.⁹⁷

6. Következtetések

Jelen tanulmány célja volt egy átfogó képet nyújtani a FOB-ról, amely szerv létrehozását a Facebook 2018 novemberében jelentette be, majd 2019 szeptemberében már elérhetővé vált a Charta végleges szövege, amit 2020-ban a tagok nevének nyilvánosságra hozatala követett.⁹⁸ A FOB célja az online véleménynyilvánítás korlátozása és a magánszféra–biztonság közötti egyensúly kialakítása, egy szakértőkből álló pártatlan és tisztességes testület felállításával. A Facebook felismerte, hogy a gyors emberi moderálás és a mesterséges intelligencia együttesen sem képesek minden esetben eldönteni, hogy az adott tartalom védett véleménynyilvánítás-e vagy sem.⁹⁹ Ebből kifolyólag a jelentős és bonyolult ügyek eldöntésére és a keretek kialakítására alakult meg a FOB, amely precedenseken alapuló struktúrájával kísérli meg létrehozni az online véleménynyilvánítások korlátozásának új koordinátarendszerét.

Ennek jelentős hatása lehet az iparágra, hiszen más platformok is létrehozhatják a saját testületüket, esetleg a FOB hatáskörét kívánják majd kiterjeszteni a saját oldalukra.¹⁰⁰

⁹⁵ Alapszabály 2. cikk 1.2.2 bekezdés.

⁹⁶ Alapszabály 2. cikk 1.2.1 bekezdés.

⁹⁷ Nem a Facebookon, de a Messengerhez hasonló azonnali üzenetküldő programban valósult meg a *Wisniewski v. Board of Education of Weedsport Central School District*, United States Court of Appeals for the Second Circuit (2007); szintén nem a Facebookon, hanem az akkor még elterjedt Myspace zárt csoportban történt, amelyhez hasonló zárt csoportot lehet alkotni a Messengerben: *Kowalski v. Berkeley County Schools*, 2011, 652 F. 3d 565 – Court of Appeals, 4th Circuit.

⁹⁸ Shaping the Board, <https://www.oversightboard.com/>

⁹⁹ Ld. Olivier SLYVAIN: Recovering Tech's Humanity, *Columbia Law Review Forum*, vol. 119. (2019) 263.

¹⁰⁰ KLONICK i. m. 2493.

Ugyanakkor a Charta és az Alapszabály szövegének szellemisége, illetve a nyilvánosság és transzparencia hangsúlyozása óhatatlanul eszünkbe juttatja Dave Eggers *Kör* című utópisztikus regényét,¹⁰¹ amelyet 2017-ben meg is filmesítettek. A közösségi médiaóriás, aki a transzparencia és átláthatóság jegyében az élet minden fontos területén beszivárog az emberek életébe, már olyan gondolatokat fontolgat, hogy kötelezővé kellene tenni a regisztrációt, hiszen azzal egy olyan adatbázis jönne létre, ami akár 100%-os részvételt biztosíthatna a választásokon.

Noha a Facebook még nem tart itt, de tekintettel az óriási felhasználói számra, a FOB mint bírósági szerv létrehozására,¹⁰² a Horizon névre keresztelt virtuális valóság-ra, valamint arra, hogy saját, blockchain technológián alapuló pénzt kíván bevezetni *libra* néven, óhatatlanul is felmerül a kérdés, hogy kialakulhat-e egy virtuális állam?

„A jogtörténeti kutatások szerint az 1648-as vesztfáliai béke jelenti a fordulópontot, amellyel a területileg szerveződött modern államszerkezet kialakulása megkezdődött, s kialakult a térszerkezethez kötött jogrendszer [...] A nemzetközi politikai rendszerek elméletében a vesztfáliai békét követő időszakot a territorialitás, a szuverenitás és a legalitás elvén alapuló rendszerként definiálták s ez utóbbi képezte a nemzetközi jog uralmát.”¹⁰³

Máthé Gábor idézetéből is kitűnik, hogy a mai értelemben vett szuverenitás felfogás több mint háromszáz éves, így megkérdőjelezendő, hogy a terület, lakosság, főhatalom, illetve annak nemzetközi elismerése továbbra is csak a való világban, az offline térben értelmezhető-e? Tovább gondolva: a Facebook bír egy igen nagy létszámú népességgel (felhasználók), felettük kvázi főhatalmat, egyfajta irányítást gyakorol a cég vezetése, ahol Mark Zuckerbergé a vezető szerep. Egyes tengerentúli szerzők autokratikus államhoz hasonlították a Facebookot,¹⁰⁴ hiszen a vezetők állapítják meg a szabályokat, amiket mindenki köteles elfogadni, aki használni kívánja az oldalt. Ráadásul a Facebook korlátlan hatalommal bír, hiszen „megteheti, hogy megígér egy felhasználónak valamit, de másképp csinálja, és ezért nem kell szembenéznie a következményekkel.”¹⁰⁵ Ugyanakkor talán az Európai Unió szupranacionálisához hasonlíthatnánk a Facebook szerepét, különösen az államok feletti jellegéből adódóan.¹⁰⁶ Kvázi államterületként pedig a teljes online világ, különösen a Facebook és csatolt vállalkozásai szolgálnak.¹⁰⁷ Sőt, ennél sokkal kézzelfoghatóbb területtel bír, hiszen a Horizon egy virtuális valóság, ahol az emberek „valódi életet” élnek, bevásárolnak, főznek, átvívják

¹⁰¹ Dave EGGERS: *A Kör*. Budapest, Európa Kiadó, 2016.

¹⁰² GORWA i. m. 9.

¹⁰³ MÁTHÉ GÁBOR: A köztörténeti alapok folytonossága. *Iustum Aequum Salutare*, XII. évf., 2016/4. 54.

¹⁰⁴ David POZEN: Authoritarian Constitutionalism in Facebookland – Introduction to Kate Klonick’s „Facebook v. Sullivan”. 2018. <https://knightcolumbia.org/content/authoritarian-constitutionalism-facebookland>

¹⁰⁵ TUSSEY i. m. 405.

¹⁰⁶ A szupranacionális szerv létrehozásának aggályait veti fel SORBÁN i. m. 213.

¹⁰⁷ KLONICK i. m. 2481.

a barátaikat.¹⁰⁸ Tekintettel arra, hogy az államterület kiterjed a légtér felső határáig a föld felett, s egészen a Föld magjáig elér, így az online térbe való kiterjesztése, mint absztrakció, nem lenne idegen a szuverenitás jelenlegi értelmezésétől. Az Egyesült Államokban, a *Packingham v. North Carolina* ügyben pedig az a kérdés merült fel, hogy az internet „modern köztérnek” tekinthető-e?¹⁰⁹ A többségi döntést megfogalmazó Kennedy bíró „az internetet egy fizikai térhez hasonlította.”¹¹⁰ Mindezeket kiegészítve: a Facebook egy mindenkitől független valutával (libra) is rendelkezik, ami blockchain technológián alapul, tehát szintén nem kézzelfogható. Megfontolandó az a gondolat, miszerint a Facebook egy önálló virtuális világot, egy online, digitális államot épít, amely a jellineki államiság minden ismérével bír, viszont jelenleg nincs vetélytársa, az államok pedig nem tekintik őt ellenfélnek, partnernek. Ezen építkezésnek lehet egy újabb mérőföldköve a saját legfelső bíróságának létrehozása, amelynek hatáskörei a jövőben tovább bővíthetők. Ráadásul a tudomány oldaláról is megfogalmazódott már az igény a közösségi média platformok természetének tisztázására, különös tekintettel arra, hogy mennyiben minősülnek egyáltalán médiának,¹¹¹ hiszen a tartalom szerkesztői nem professzionális szakemberek, akiket kötnek a szakma szabályai.¹¹²

Összefoglalva, az Eggers könyvéhez hasonló utópiák (például a *Ready Player One* című film), a távoli jövőben akár valósággá válhatnak, hiszen a kezdeti lépések már megtörténtek. Jogos kérdésként merül fel, hogy még a cyberbullying problémáját sem tudta megoldani a (jog)tudomány a 2000-es évek óta, mikor és miként tudja majd lekövetni a jog, ha létrejön egy virtuális, digitális állam, méghozzá egy üzleti modell részeként, piaci alapon?

¹⁰⁸ Már a Horizon virtuális valóság kiépítése előtt is felmerült, hogy a Facebook a való élethez hasonló közösséget és közeget hozott létre. Sőt közösségi hálózatból közösségi identitássá fejlődött. Ld. TUSSEY i. m. 391–392.

¹⁰⁹ KOLTAY András: A *social media* platformok jogi státusa a szólásszabadság nézőpontjából. In *Medias Res*, 2019/1. 8.

¹¹⁰ KOLTAY i. m. 8.

¹¹¹ ZANKOVA–DIMITROV i. m. 82.

¹¹² SORBÁN i. m. 226.